Przedpłata
z przesyłką
pocztową
wynosi
12 koron

ZWIĄZEK.

REDAKCYA
i
Administracya
we Lwowie
przy ulicy
Hetmańskiej
l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 10. i 25. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 13. Dnia 10. lipca 1901. **XXVIII. rocznik.**

Nakładem Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych we Lwowie.
Wydawca i odpowiedzialny redaktor: **Tadeusz Romanowicz.**

Spółki oszczędności i pożyczek systemu Raiffeisena w r. 1900.

(Dokończenie).

Usunięcie zatem tych ważnych a podwójnych przeszkód w prawidłowym obrocie funduszów i rozwoju działalności Spółek, uważa Wydział krajowy za jedno z pilniejszych i najbliższych zadań swoich w dalszej akcyi Patronatu a gdy tworzenie centralnej kasy dla Spółek, jako instytucyi odrębnej na wzór podobnych instytucyj w innych krajach, uważa Wydział krajowy jeżeli nie za zbyteczne to w każdym razie jako przedwczesne, przeto zamierza zadanie to na razie rozwiązać w ten sposób, że Bank krajowy otworzyłby Wydziałowi krajowemu, jako Patronowi Spółek, osobny rachunek bieżący. Wszelkie lokacye zapasów pieniężnych wpłacane przez Spółki wpływałyby na rachunek bieżący Patronatu w Banku krajowym i byłyby przez Bank Patronatowi a przez Patronat równocześnie odnośnym Spółkom oprocentowane na razie na 4½% przesyłane. Natomiast Patronat otwierałby Spółkom swoim — niezależnie od pożyczek udzielanych na spłatę w terminach stale z góry oznaczonych — kredyt w rachunku bieżącym do wysokości z góry — dla każdej Spółki z osobna, przez Wydział krajowy ustanowionej, na razie po 5% oprocentowany.

Zysk surowy z fruktyfikacyi zapasów kasowych, lokowanych przez Spółki na rachunek Patronatu stanowiłby wynagrodzenie Banku krajowego w zamian za przyznanie wyższego nieco (o ½%), aniżeli zwykłe, oprocentowania wpływów lokacyjnych od Spółek.

Nadzór nad Spółkami wykonywa Patronat przez lustracye, dalej przez kwartalne sprawozdania z obrotów kasowych, nadsyłane przez Spółki obowiązkowo i sprawdzanie rocznych zamknięć rachunkowych i bilansów przez Biuro patronackie.

W ciągu r. 1900 przeprowadzono 61 lustracyj w 51 Spółkach; kierownik biura (Dr. Stefczyk) przeprowadził 29 lustracyj, lustrator (Pietruszewicz) 25 a wspólnie 7 lustracyj.

Ogólne wyniki spostrzeżeń opartych głównie na przeprowadzonych lustracyach a dotyczących administracyi w Spółkach, streszcza sprawozdanie w ten sposób, że nieuczciwości nie można zarzucić organom żadnej Spółki — że usterki, w kilku wypadkach wykazane, pochodziły z braku wprawy i zostały uchylone — że z pomiędzy 51 zlustrowanych Spółek kwalifikuje Patronat 7 jako wzorowe, 9 jako bardzo dobre, 27 jako dobre — 7 jako dostateczne a jedna jest w zastoju.

Osobny rozdział sprawozdania wraz z dołączonemi trzema tabelami statystycznemi, obejmuje statystykę i obraz działalności Spółek. Gdy do chwili ukończenia sprawozdania jeszcze nie wszystkie Spółki nadesłały swoje zamknięcia rachunkowe i sprawozdania z czynności, przeto statystyka obejmuje tylko te materyały, które są zawarte w sprawozdaniach Spółek za IV. kwartał. Formalnego zamknięcia rachunków i bilansu — niema.

Rozsiedlenie Spółek przedstawia się jak następuje:

Jest 6 powiatów, mających po 4 Spółki,— 6 pow. po 3 Sp., — 10 pow. po 2 Sp., — 24 pow. po jednej Spółce, — zaś w 30 pow. niema ani jednej Spółki. Sprawozdanie dzieli kraj na trzy rejony: zachodni, sięgający po graniczne na wschód powiaty Łańcut,

Brzozów, Sanok, ma w 30 powiatach 33 Spółek patronackich i 12 stojących poza Patronatem, — rejon środkowy po Brody, Złoczów, Przemyślany, Bóbrkę, Żydaczów i Stryj, ma w 26 powiatach 37 Spółek patronackich (innych niema) – wreszcie rejon wschodni, obejmujący resztę powiatów, ma w 20 powiatach 16 Spółek patronackich i 3 poza Patronatem.

Do okręgu działalności 86 Spółek, należało 346 gmin — liczących 309.894 mieszkańców. Przeciętnie więc obejmuje 1 Spółka 4 gminy i 3.627 mieszkańców. Do 2.000 mieszk. spotykamy w okręgah 25 Spółek — ponad 2.000 do 5.000 w 39 Sp.— ponad 5.000 w 21 Sp. Najmniejszy okręg obejmuje 953 mieszk.— największy 11.237.

Liczbę członków wykazuje sprawozdanie tylko dla 63 Spółek. Liczą one 770 członków — przeciętnie 122 na jednę. Najniższa liczba członków w jednej Spółce jest 47 — najwyższa 425. Statystyki członków według rodzajów zatrudnień niema — natomiast jest szczegółowa statystyka osób, pracujących w Zarządach, Radach nadzorczych i na stanowiskach kasyerów Jest ich razem 1237 — między niemi 883 rolników włościan — 110 księży — 66 rzemieślników — 62 nauczycieli publicznych — 29 urzędników publicznych, 28 urzędników prywatnych, 23 właścicieli i dzierżawców obszarów dworskich, 18 kupców, 18 osób innych zawodów.

Udziały wpłacone w ciągu roku 1900 wyniosły 37.486 K, — zwroty 232 K — stan z końcem roku 37.264 K, i wypada po 4 K 83 h, na jednego członka.

Ruch wkładek oszczędności jest na początek dość znaczny. Wpłynęło 707.148 K, — zwrócono 136.463 K — zostało 570.685 K. Ciekawe i charakterystyczne jest zestawienie wkładek oszczędności według podanych powyżej trzech rejonów. W rejonie zachodnim wypada przeciętnie na jedną Spółkę 18.088 K wkładek oszczędności — w środkowym 4.656 K — we wschodnim 2.875 kor.

Pożyczek zaciągnęły Spółki w kwocie 219.879 K — Kapitał obrotowy zatem (udziały, wkładki i pożyczki) wynosi 818.828 K.

Pożyczek udzieliły Spółki w ciągu 933.601 K, — spłacono 162.525 K — zostaje 771.076 K.

Także wypłata pożyczek przyznanych członkom przez Spółkę odwleka się niekiedy poza termin właściwego zapotrzebowania częstokroć tylko dlatego, że Spółka chwilowo nie rozporządza gotówką i musi czekać na wpłatę rat lub nowych wkładek. Zdarza się również, iż Spółki radzą sobie w podobnych wypadkach przez zaciągnięcie chwilowych ale kosztowniejszych i niedogodnych pożyczek.

Stopa procentowa od pożyczek udzielonych nie może przewyższać stopy procentowej wkładek więcej niż o $1\frac{1}{2}\%$. Oto obraz stosunków co do stopy procentowej:

w	12	Spółkach	$4\frac{1}{2}\%$	od	wkładek	6%	od	pożyczek
„	31	„	5%	„	„	$6\frac{1}{2}\%$	„	„
„	15	„	$5\frac{1}{2}\%$	„	„	7%	„	„
„	5	„	6%	„	„	$7\frac{1}{2}\%$	„	„

Oprócz opieki i nadzoru nad Spółkami oszczędności i pożyczek, rozszerza Wydział krajowy działalność Patronatu na pomoc w tworzeniu rolniczych spółek produkcyjnych. Biuro udzieliło pomocy przy założeniu Spółki torfiarskiej w gminie Wolica Barylowa — Spółki producentów chmielu w powiatach: brodzkim, kamioneckim i złoczowskim — i wypracowało wzorowy statut dla Spółek mleczarskich.

Do budżetu krajowego na rok 1901 wstawia Wydział krajowy na cele Spółek oszczędności i pożyczek 49.500 kor. — z czego wypada: na płace urzędników 11.600 kor.— (kierownik 5.000 kor — dwaj lustratorzy po 2.400 kor. każdy — pisarz 1.000 kor.— magazynier i ekspedyent 800 kor.) — podróże lustracyjne 7.500 K — wydawnictwo 2.000 kor., sprzęty i potrzeby kancelaryjne 1.000 K, — portorya 400 kor — ogółem utrzymanie biura 22.500 K, — zasiłki dla Spółek 24.000 K, — dwa kursy praktyczne 3.000 K, — razem przeto 49.500 K. Wydział krajowy czyni starania, aby uzyskać ze skarbu państwa zasiłek na pokrycie tych wydatków, i czyni w tym kierunku wniosek do Sejmu.

Sprawozdanie Wydziału krajowego, któreśmy powyżej streścili — odesłał Sejm do komisyi bankowej. Referent komisyi dr. Skałkowski w sprawozdaniu swem pisze między innemi:

„Wrażenie ogólne, jakiego doznaje się z dokładnego przeglądnięcia treści sprawozdania Wydziału, tudzież z informacyi zaciągniętych w dotyczącem biurze, jest niewątpliwie dodatnie. Mamy przed sobą wyniki osiągnięte w pierwszem stadyum akcyi nader poważnej, zmierzającej nietylko do uzdrowienia stosunków drobnego kredytu między włościaństwem, ale także do obudzenia między ludem wiejskim poczucia własnej siły, która na polu pracy ekonomicznej może rozwinąć się i osiągnąć znakomite rezultaty, przy pomocy wszechstronnej kraju i za jego inicyatywą.

„Jeżeli istotnie powiedzie się, a dotychczasowe wyniki są wróżbą pomyślną, utworzyć liczny zastęp spółek włościańskich, przedewszystkiem dla poprawienia stosunków kredytowych, a później także dla popierania rozwoju ekonomicznego włościaństwa w innych kierunkach, to równolegle z poprawą ekonomicznego położenia włościan na tej drodze odbywać się będzie skonsolidowanie stosunków społecznych.

„Pod hasłem wzajemnej pomocy, oszczędności i pracowitości gromadzić się będą w każdej spółce włościańskiej najdzielniejsze, najzdrowsze żywioły, aby z pomocą kraju, pod jego opieką i kontrolą, gromadzić w kasie spółki zaoszczędzony grosz, bronić członków spółki przed lichwą, obudzić w nich zmysł przedsiębiorczości, zachęcić do pracy samodzielnej.

„Takie organizacye, żywotne i pomyślnie działające, mogą stać się z czasem potężną tamą przeciw rozkładowym prądom, które w kraju naszym coraz silniej nurtują.

„Natomiast byłoby zgubnem dla rozwoju tych spółek, gdyby przez brak odpowiedniego kierownictwa, lub dla braku nieustannej kontroli, działalność spółek zeszła na bezdroża.

„Komisya bankowa niejednokrotnie już, w poprzednich sprawozdaniach swoich w tym przedmiocie, z naciskiem podnosiła potrzebę ustawicznej, czujnej kontroli nad spółkami oszczędności i pożyczek, zakładanemi pod patronatem Wydziału krajowego, a rozpatrując przekazane jej obecnie sprawozdanie Wydziału szczególną uwagę zwróciła na to, czy biuro Patronatu wypełnia należycie poruczone mu zadanie kontrolowania spółek".

Pod tym względem stwierdza komisya bankowa, że instrukcya lustracyjna odpowiada naszym stosunkom krajowym i że widocznie ułożona została na podstawie doświadczenia i z dokładną znajomością właściwej organizacyi spółek.

Streszczając szczegóły, podane w sprawozdaniu Wydziału krajowego, czyni komisya charakterystyczną uwagę Wiadomo, że w systemie Raiffeisena udziały członków odgrywają zupełnie znikomą rolę, natomiast całą wagę położono na nieograniczoną porękę członków, jako podstawę do uzyskania obcego kapitału czy to przez pożyczki czy przez wkładki oszczędności. Udziały są raczej dla formy przyjęte — ażeby uczynić formalnie zadość wymogom ustawy, która nie zna spółki bez udziałów. Sprawozdanie komisyi stwierdza, że w spółkach, będących pod patronatem Wydziału krajowego, udziały członków wzrastają — i pisze dalej:

„Udziały członków doszły z końcem r. 1900 do kwoty 37.486 koron. Wobec krótkiego czasu, do którego ów wykaz się odnosi, jest to cyfra stosunkowo znaczna, a jej osiągnięcie zawdzięczać należy temu, że wbrew teoretycznym wywodom o uciążliwości zbierania kapitału udziałowego w spółkach systemu Raiffeisena, Wysoki Sejm, aprobując zdanie Komisyi bankowej, oświadczył się za wprowadzeniem obowiązkowem udziałów większych po nad zwykłą w raiffeisenowskich kasach normę, co też w spółkach pod patronatem Wydziału zostających jest przestrzegane".

Jest zatem przez komisyę jako zaleta organizacyi spółek galicyjskich uznane to, w czem organizacya ta odstępuje od jednej z głównych zasad systemu Raiffeisena. Świadczy to w tym wypadku nie tylko o trafnem pojmowaniu rzeczy przez komisyę bankową — ale i o tem, że system Raiffeisena w praktycznem wykonaniu wymaga bardzo poważnych zmian, ażeby odpowiedział praktycznym potrzebom ludności.

Komisya uznaje preliminowaną przez Wydział kwotę 49.500 kor. wydatków na Patronat i na zasiłki dla nowopowstających spółek za uzasadnioną — co też Sejm w budżecie uchwalił — i kończy wnioskami:

„1. Sprawozdanie Wydziału krajowego o działalności przy zakładaniu spółek oszczędności i pożyczek i popieraniu ich rozwoju w r. 1900, przyjmuje Sejm do wiadomości.

„2. Poleca się Wydziałowi krajowemu aby przedstawił c. k. Rządowi potrzebę zmiany postanowień prawnych o ulgach należytościowych dla spółek oszczędności i pożyczek w tym kierunku, aby ułatwione zostało korzystanie z tych ulg i uiszczenie należytych opłat

„3. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby ponowił starania u c. k. Rządu celem uzyskania pomocy finansowej dla akcyi na polu zakładania i rozwoju spółek oszczędności i pożyczek".

Wnioski te zostały przez Sejm przyjęte.

Z teki lustratora.

Nieco o sprawozdaniach rocznych i Zgromadzeniach ogólnych.

Zdarza się rzadko, aby Walne Zgromadzenia członków stowarzyszeń dowiadywały się czegoś ze szczegółów gospodarki, czy to ze sprawozdania Dyrekcyi, czy komisyi rewizyjnej, czy też wreszcie ze sprawozdań lustracyjnych, nadsyłanych ze Związku stowarzyszeń.

Sprawozdania roczne Dyrekcyj są cyfrowe, schematyczne, suche. Dyrekcye korzystają ze schematu, raz przez się ułożonego, czy przez Związek zaleconego, korzystają tak rutynicznie i niewolniczo, że wprowadzenie jakiegoś nowego szczegółu do sprawozdań z zalecenia Związku lub Zjazdu Delegatów napotyka w tej rutynie na nieprzezwyciężone trudności, napotyka w niej na apatyczny opór. Jaskrawy przykład przedstawia zalecenie, powtarzane przez trzy lata z małym bardzo skutkiem, zamieszczania schematycznych danych o kredycie włościańskim. Zalecenie to wyszło z powtarzanej uchwały Delegatów, a nawet i bez niej nie mogłoby nasuwać przypuszczenia niechęci do wykazania, co stowarzyszenia w tym kierunku spełniają. Bynajmniej, wszystkie stowa-

rzyszenia na pierwsze wezwanie podałyby te dane jaknajchętniej, ale przeszkadza im w tem rutyna, schemat sprawozdania zeszłorocznego, w którem tych szczegółów nie było.

W schematach, zaleconych przez Związek stowarzyszeń, jak wreszcie w każdym schemacie, są podane formułki do wykazania szczegółów, jakie koniecznie w sprawozdaniu rocznem być powinny. Poza takie formułki schemat przekraczać nie mógł, nie mógł dać formułek do logicznego, myślowego przedstawienia wyników gospodarki i jej szczegółów. Najszczegółowszy nawet schemat tę stronę sprawozdania musi pozostawiać inteligencyi Dyrekcyi.

Zazwyczaj jednak Dyrekcye poprzestają na wskazówkach schematu, dają w sprawozdaniu tylko to, co się w schemacie zmieści, poza jego formułki nie wychodzą.

To też Walne Zgromadzenia niczego właściwie z tych sprawozdań rocznych się nie dowiadują, niczego nie uczą, wysłuchują ich apatycznie i biernie kiwają głowami.

Przegląd całego szeregu rocznych sprawozdań drukowanych stwierdza, że są one do siebie bliźniaczo podobne, tylko w nich cyfry odmienne.

Z cyfr tych tylko zawodowy znawca potrafi wysnuć wnioski o wynikach gospodarki. Członek stowarzyszenia ze znakomitej ich większości nie wiele się z nich o swem stowarzyszeniu dowie.

Komisye rewizyjne walnych zgromadzeń jeszcze o wiele mniej zadają sobie trudu przedstawienia czy to stron dodatnich gospodarki, czy ujemnych, czy też wogóle przedstawienia czegokolwiek z gospodarki, którą badały i oceniały. Poprzestają one na formułce stwierdzenia zgodności cyfr bilansu, z księgami kasowemi i rachunkowemi, czasem także zgodności z przedłożonemi jej przez Dyrekcyę wykazami inwentarzowemi. Na tej suchej, formalnej podstawie komisya stawia wniosek o udzielenie absolutoryum.

Walne zgromadzenie członków biernie i obojętnie wysłuchuje wykazów cyfrowych sprawozdania, na wniosek o udzielenie absolutoryum zgodnie podnosi ręce.

Tak samo przechodzą zazwyczaj wszelkie wnioski zarządu stowarzyszenia. Uczestnicy walnego zgromadzenia o nic nie pytają, pytać nie śmią i nie umieją, oni są jakoby na to, aby tworzyli gromadę bierną i choćby apatycznie ale stosownie do formalnych wymagań ustawy zatwierdzali nie zawsze zrozumiałe dla nich wnioski zarządu.

Takie schematyczne załatwianie formalnych spraw organizacyi stowarzyszenia, choć daje wyraz tylko biernej najczęściej ufności do członków Zarządu, potulności potrzebujących kredytu i wreszcie nawet apatyi społecznej, to jednak w gospodarce naszej uważane jest za stan normalny, nawet pożądany i pożyteczny dla spokojnego biegu gospodarki.

W rzeczy samej większość stowarzyszeń cieszy się takiem biernem kiwaniem głów walnego zgromadzenia i dobrze na niem wychodzi, dzięki kierownikom istotnie na zaufanie zasługującym, świadomym swego zadania i sumiennie obowiązki swe pełniącym.

Bywa jednak, że do gospodarki dorwie się karyerowicz, któremu nie chodzi o dobro instytucyi dla niej samej, dla pożytku ogólnego, ale tylko o jego własne dochody. Wtedy gospodarka stowarzyszenia idzie wprawdzie zazwyczaj bardzo poprawnie, ale służy głównie do wyciągnięcia ze stowarzyszonych możliwie najwyższego pokrycia na administracyę, na pensyę dla pożądającego jej dyrektora. Granica pomiędzy tamtym dyrektorem a tym nie jest dotąd dokładnie określona. Określi ją dopiero dokładne opracowanie norm poborów w stosunku do stanu pożyczek i ich liczby, jako miary pracy, dawanej stowarzyszeniu.

Gospodarka finansowa do pomyślnego jej rozwoju wymaga niezamąconego spokoju, ale lepiej byłoby, by ten spokój polegał na jasnej świadomości członków a nie na ich apatycznej bierności, a źle jest bardzo, gdy taki spokój, na bierności polegający, zostaje zamącony przez ujawnione nadużycie. Niemącony spokój sprzyja rozwojowi stowarzyszenia i poprawnej jego gospodarce, ale sprzyja także i złej, złośliwej gospodarce bułtaja, który stanowisko zdobyte i bierność ogółu spokojnie wyzyskuje.

Kontrola zewnętrzna, przeprowadzana przez organy fachowe Związku stowarzyszeń nie dochodzi do wiadomości walnych zgromadzeń. Referaty lustracyjne aż nadto obszernie omawiają wyniki gospodarki stowarzyszenia, podają zazwyczaj fachową, wyczerpującą ocenę gospodarki i jej zasad, ale traktują je ściśle poufnie dla Rady nadzorczej, są nazbyt drobiazgowe, aby w tej formie mogły być walnym zgromadzeniom do wiadomości udzielane.

To też nie są one nigdy przedmiotem obrad walnego zgromadzenia, ani też treści do obrad tych nie dostarczają. Znane są tylko dwa wyjątkowe wypadki, że walne zgromadzenie ze sprawozdania Dyrekcyi dowiedziało się o wyniku lustracyi Związku. W jednym wypadku Dyrekcya, argumentując chwalbę sukcesów swej działalności przytoczyła między wielu innemi i uznanie poprawnej gospodarki, wyrażone w sprawozdaniu lustracyjnem, w drugim wypadku, pomimo wykazanych w sprawozdaniu lustracyjnem zupełnie niezadowalających wyników gospodarki, Dyrekcya powołała się na lustracyę, stwierdzając jednak poprawność gospodarki.

Tylko w wypadkach popełnionych i ujawnionych nadużyć zachodzi konieczność, że Zarządy wyjaśniają

szczegółowo stan gospodarki i nadużycia, tylko wtedy członkowie śmiało docierają do wiadomości o szczegółach, tylko wtedy często jest mowa o dodatnich lub ujemnych wynikach przeprowadzanej kontroli.

Tak się na ogół przedstawiają te stosunki dotąd, a mają wkrótce uledz zmianie. Mające zajść zmiany chcemy poprzedzić ich rozpatrzeniem i rozważeniem, co one przyniosą i jak się wobec nich zachować.

Zasadniczą taką zmianę ma wprowadzić ustawa o obowiązkowej rewizyi, jakiej mają ulegać stowarzyszenia. Poniekąd możnaby się zgodzić z wywodami p. S. Heilperna, który w nrze 9. *„Związku“* rozpatrywał wartość ustawy rewizyjnej, ale tylko poniekąd, gdyż krytyk ten nie zwrócił uwagi na jeden punkt tej ustawy, bardzo ważny. Mojem zdaniem, wartość tej ustawy nie polega na samem obowiązkowem poddaniu rewizyi wszystkich stowarzyszeń, ale polega na obowiązku odczytywania sprawozdań lustracyjnych walnym zgromadzeniom.

Tu ustawa chce wprowadzić niepokój do gospodarki przez podawanie szczegółów gospodarki walnym zgromadzeniom, przez doprowadzanie walnych zgromadzeń do pełnej świadomości wszelkich szczegółów, do znajomości dokładnej całej działalności zarządu.

Zdarzało się, że nawet dotychczasowe poufne dla Rad nadzorczych sprawozdania lustracyjne spotykały się z zarzutami zbytecznej szczegółowości, z zarzutami czasem nawet szkodliwości w wypowiadaniu sądów bezwzględnych, że tem wprowadzały rozstrój w łonie zarządu i utrudniały stanowisko Dyrekcyom.

Cóż więc będzie, gdy takie sprawozdanie lustracyjne dojdzie aż do walnego zgromadzenia?

Zgodzić się trzeba na to, że już nie wszelakie szczegóły będą w tem sprawozdaniu omawiane, ale nie będą te sprawozdania ani ogólnikiem o dodatniej działalności, ani ogólnikiem o ujemnej, ale muszą wyjaśniać każdy dział gospodarki i przedstawiać jej stan z zupełną jasnością i prawdą.

Nie powiemy w takiem sprawozdaniu gołosłownie, że „komisya lustracyjna z ramienia Związku stwierdziła zupełny porządek w prowadzeniu ksiąg i zarządu“, ale wykazawszy spostrzeżenia tak dodatnie, jak ujemne, o gospodarce w każdym dziele poszczególnym, powiemy w zakończeniu zgodnie z prawdą, że „gospodarka towarzystwa na ogół zapobiegliwa, ale nie dość skrupulatna w wydatkach gospodarczych wygórowanych, w udzielaniu pożyczek często nieściągalnych, w uchwalaniu coraz nowych zmian w stopie procentowej i przeróżnych do niej dodatkowych poborów, wreszcie nawet w kontroli, gdyż skontro kasy zamiast 31 grudnia, jako konieczne, odbyło się dopiero 14 stycznia i stwierdziło, że rachunek kasy nie został formalnie zamknięty, że owszem jeszcze w styczniu wpisywano wpływy kasowe i wydatki do rachunku grudniowego. Towarzystwo usilnie domaga się poparcia w kredytach, motywując ich potrzebę tem, że rozwojem szerokim zdoła pokryć straty, da podstawę do wysokich wydatków gospodarczych i że nawet wtedy zniży stopę procentową. Naszem zdaniem na takie szerokie poparcie jeszcze czas nie nadszedł, jeszcze wiele stron gospodarki trzeba uprzednio zmienić i poprawić, a przedewszystkiem ściślej ograniczyć zakres gospodarki i według stawu groblę budować. Zarząd Tow. ma niewątpliwie zadanie bardzo trudne, ale dotąd nie możemy nabrać przekonania, że spełnia je możliwie najlepiej i dlatego, krytycznie oceniając szczegóły gospodarki, będące może nieraz wynikiem gospodarki już minionej, oczekujemy w dalszym ciągu poprawienia stanu instytucyi, która mogłaby być nader pożyteczną, ale dotąd taką nie jest“.

Otóż to będziemy obowiązani walnemu zgromadzeniu powiedzieć i umyślnie taki ustęp z oryginalnego sprawozdania lustracyjnego przytaczamy, aby on ułatwił rozważenie i określenie tego, co walnemu zgromadzeniu powiedzieć należy, a jakie drobiazgi tylko manipulacyjne pozostawiać do omawiania i wykazywania Zarządowi stowarzyszenia samemu.

Nie z tej jednej przyczyny stosunek zarządu do walnego zgromadzenia musi uledz zmianie. Inne przyczyny składają się z drugiej strony na to, że walne zgromadzenia same zaczną stawiać żądania i zapytania, same zechcą przyjąć żywszy udział w życiu stowarzyszenia i wpływ swój zaznaczyć. (Dok. nast.)

O należytościach bezpośrednich.

Przypominamy, jak zwykle, wszystkim stowarzyszeniom, szczególnie nowo powstałym, że w myśl ustawy z d. 21 maja 1873 r. Nr. 87 Dz. u. p. mają stowarzyszenia opłacać w miesiącu styczniu i lipcu każdego roku należytości bezpośrednie. W tym celu należy przedłożyć c. k. Urzędowi wymiaru należytości, a gdzie takiego nie ma, c. k. Urzędowi podatkowemu **do dnia 14 lipca,** względnie stycznia, następujące wykazy: *a)* wpłacone w ubiegłem półroczu udziały; *b)* wypłacone w temże półroczu udziały i *c)* wypłaconą i dopisaną w temże półroczu dywidendę od udziałów. Od każdej z tych sum zosobna liczy się należytość wedle skali I, na podstawie następującego wzoru:

Wykaz należytości bezpośrednich za I półrocze 1901:

a) Udziały wpłacone wynoszą	9.231 k. 70 gr.	od tego nal. wedle sk. I	8 k. — gr.
b) „ wypłacone „	2.212 „ 48 „	„ „ „ „ „	1 „ 60 „
c) dywidenda wypłacona	4.282 „ 52 „		
dopisana	629 „ 20 „		
razem dywidenda	5.911 k. 72 gr.	od tego nal. wedle sk. I.	4 k. — gr.
		razem należytość	13 k. 60 gr.

wyraźnie: trzynaście koron sześćdziesiąt groszy, którą to kwotę równocześnie wraz z kontrakwitem składamy, prosząc o pokwitowanie odbioru.

W........, dnia ..... 1901.

Dyrekcya:

(Kontrakwit podpisuje Dyrekcya, stwierdzając że kwotę 13 kor. 60 gr. w kasie c. k. Urzędu podatkowego złożyła).

Należytość dwuprocentowa od książeczek wkładkowych została z dniem 1 stycznia 1898 zniesiona.

Ponieważ niektóre Towarzystwa zaniedbują przedkładania tych wykazów, i opłaty tej należytości, przeto przypominamy, że władze skarbowe, które terminów tych ściśle przestrzegają, mogą zniewolić zarząd do przedłożenia tych wykazów, nakładając na Dyrekcyę karę pieniężną, zaś w razie spóźnienia opłaty poza termin, zastosowują § 79 ustawy z dnia 9 lutego 1850 r. to jest *wymierzają karę w wysokości trzykrotnej należytości*.

Rozmaitości.

Zmiany w Zarządzie. Tow. zalicz. w Tarnowie na miejsce p. Felicyana Jordana Stojowskiego, który z powodu podeszłego wieku ustąpił z zajmowanej posady członka Dyrekcyi, pozyskało p. Adolfa Geringea. byłego naczelnika filii tarnowskiej Banku Austr. Węg.

Premia za regularną spłatę. Wiedeńska *Genossenschaft* w jednym z ostatnich numerów donosi o ciekawem urządzeniu w jednem z niemieckich stowarzyszeń. Stwierdza naprzód, że zamknięcia rachunkowe wielu Stowarzyszeń kredytowych wykazują znaczne zaległe odsetki i że odnosi się to szczególniej do tych stowarzyszeń, które udzielają kredyt hipoteczny. Patron Związku niemieckich stowarzyszeń w Austryi — podczas odbytej niedawno podróży lustracyjnej w Czechach — znalazł w spółce oszczędności i pożyczek w Sollmus urządzenie, zmierzające do tego, ażeby przeszkodzić nagromadzaniu się zaległości w procentach, a to przez rozróżnienie między tymi członkami, którzy punktualnie płacą odsetki a złymi płatnikami. Odsetki od pożyczek hipotecznych w stowarzyszeniu tem są półroczne, 1. stycznia i 1. lipca. Dyrekcya postanowiła, że ci dłużnicy hipoteczni, którzy odsetki od tych pożyczek płacą punktualnie, mają płacić tylko $4\frac{1}{2}\%$, inni zaś 5% rocznie. Miało to ten skutek, że zaległe odsetki w stowarzyszeniu tem z roku na rok się zmniejszały i dosięgają obecnie już tylko minimalnej kwoty. Na tem zniżeniu stopy procentowej stowarzyszenie nie poniosło poważniejszej straty, ponieważ odsetki, coraz punktualniej obecnie płacone, można zaraz korzystnie umieścić.

Genossenschaft twierdzi, że w ten sposób działa się wychowawczo na członków, bo ich się przyzwyczaja do punktualności i do oszczędności ekonomicznej. Z tego punktu widzenia organ niemieckiego Związku usilnie celem wszystkim stowarzyszeniom kredytowym naśladowanie powyższego urządzenia.

Nam się jednak zdaje, że byłoby to do naśladowania chyba tylko tam, gdzie nie bywają płacone odsetki zwłoki. Zamiast karać niepunktualność odsetkami zwłoki — wynagradza się punktualne płacenie przyznaniem premii. Ostatecznie wychodzi to na jedno — wynik bowiem jest taki, że niepunktualni i źli płatnicy muszą płacić wyższe odsetki. Jest to taka sama kara za niepunktualność, takie samo odszkodowanie stowarzyszenia za straty w procentach, ponoszone skutkiem zaległości. Jeżeli zatem wyższy procent, opłacany bywa przez niepunktualnych obok odsetek zwłoki — to kara jest wtedy podwójna, odszkodowanie podwójne Czy od niepunktualności odstraszać — czy do punktualności zachęcać, jest to zupełnie wszystko jedno. Zasadniczo zaś — dwojaka stopa procentowa, w jednych wypadkach $4\frac{1}{2}\%$ w drugich 5% — jest zawsze do odrzucenia. Stopa procentowa powinna być jednolita. Od tej zasady nie można odstępować. Kto zalega — musi stowarzyszenie odszkodować za ubytek w procentach. Jest to o wiele słuszniejsze, finansowo i etycznie więcej uzasadnione, niż udzielenie premii za proste spełnienie zaciągniętego zobowiązania. Dla tego nie zgadzamy się z wiedeńskim kolegą — i wzoru tego do naśladowania nie zalecamy.

Ruch stowarzyszeń.

Wykaz lustracyj przeprowadzonych w m. czewcu r. bież.

I Lustrator Związkowy, p. Domagalski zlustrował stowarzyszenia:

1. Pow. Tow. zaliczk. w Brzozowie;
2. Spółk. Kasę oszczędności i pożyczek w Czernichowie;
3. Towarzystwo zaliczkowe w Chrzanowie;
4. Towarzystwo zaliczk. w Stryju;
5. Towarzystwo zaliczk. w Zatorze;
6. Towarzystwo zaliczk. w Złoczowie;
7. Kasę zaliczkową w Złoczowie;

II. Delegat p. K. Drogoń:

8. Towarzystwo zaliczk. w Lisku;
9. Towarzystwo zaliczkowe w Ustrzykach dolnych;

Lustracyj razem dokonano 9.

Zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Dziennik urzędowy ogłasza następujące zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych:

Nowe stowarzyszenia:

Beniowa w. Spiłka oszczadnosty i pożyczok, stow. zar. z nieogr. poręką.

Statut z 26 listopada 1900, zar. w sądzie obw. jako handlowym w Brzeżanach 22. kwietnia 1901 l. cz. firm. 172/1.

Zarząd: Andrzej Sodków, Josyf Fedyk, Dmytro Poczynok, Kość Łoziński, Jan Janków.

Bircza. Towarzystwo kupieckie i gospodarcze, stow. zarej. z nieograniczoną poręką.

Statut z 21 lutego 1901 zar. w sądzie obwod. jako handl. w Sanoku 27 kwietnia 1901, l. cz. firm. 37/901 str. II. 81.

Iwanikówka w. Spiłka oszczadnosty i pożyczok, stow. zar. z nieogr. poręką.

Statut z 6 lutego 1901 zar. w sądzie obwod. jako handl. w Stanisławowie 18 lutego 1901 l. cz. firm. 32/1 stow. II. 784.

Janów koło Trembowli. Spółka oszcz. i pożyczek, stow. zar. z nieogr. poręką.

Statut z 26 marca 1901 zar. w sądzie obwod. jako handl. w Tarnopolu 20 kwietnia 1901 l. cz. firm. 179/1.

Dyrekcya: Grzegorz Ziobrzyński, Stanisław Kopaczyński, Wojciech Paraniuk, Jan Golba, Marcin Marcinów.

Kalinów. Spółka oszczędności i pożyczek, stow. zar. z nieogr. poręką.

Statut z 10 kwietnia 1901 zar. w sądzie obwod. jako handl. w Samborze 4. kwietnia 1901 l. cz. firm. 128/1.

Zarząd: Jan Hoppenthal, Franciszek Kuhny, Józef Kropil, Jakób Hoth, Franciszek Regel.

Kraków. Towarzystwo dla przemysłu budowlanego, stow. zar. z ogran. poręką.

Statut z 29 marca 1901 zar. w sądzie krajowym jako handl. w Krakowie, l. cz. firm. 310/01, stow. II 61.

Lwów. Wzajemna pomoc funkcyonaryuszów c. k. kolei państwowych, stow. zar. z ogran. poręką.

Statut z 3 kwietnia 1901 zar. w sądzie krajowym jako handlowym we Lwowie 15. kwietnia 1901, l. cz. firm. 574 stow. II. 268.

Plebanówka. Spółka oszczędności i pożyczek, stow. zar. z nieogr. poręką.

Statut z 21 marca 1901 zar. w sądzie obwod. jako handl. w Tarnopolu 20 kwietnia 1901 l. cz. firm. 180/01.

Dyrekcya: Mikołaj Malinowski, Tobiasz Malinowski, Ignacy Maślanka, Urban Hrycyszyn, Paweł Mikulski.

Podkamień koło Brodów. Kasa zaliczkowa i oszczędności, stow. zarejestr. z ogran. poręką.

Statut zarejestr. w sądzie obwod. jako handlowym w Złoczowie 2 marca 1901 l. cz. firm. 32/1.

Dyrekcya: Nathan Feuerstein, Leon Feuerstein, Jakób Schapira i Markus Schorr.

Podmichal. Spółka oszczędności i pożyczek, stow. zarej. z nieogran. poręką

Statut z 13 lutego 1901 zarej. w sądzie obwod. jako handlowym w Stanisławowie 18 lutego 1901 l. cz. firm. 39/1.

Zarząd: Ks. Władysław Wańkowicz, ks. Michał Skorodyński, Michał Klim, Wasyl Hurnyk, Michał Otto.

Prusy koło Lwowa. Spółka oszczędności i pożyczek, stow. zar. z nieogran. poręką.

Statut z 3 kwietnia 1901 zar. w sądzie krajowym jako handlowym we Lwowie dnia 22. kwietnia 1901 l. cz. firm. 630 stow. II. 271.

Zarząd: Andrzej Tyszkowski, Jan Kawiak, Kazimierz Bar, Józef Drozd, Michał Bobra.

Rzochów. Spółka oszczędności i pożyczek, stow. zar. z nieogran. por. systemu Reiffeisena założone pod patronatem Wydziału krajowego zar. w sądzie obwodowym jako handl. w Tarnowie, l. cz. firm. stow. II. 838.

Zarząd: Marek Wołek, Mateusz Wydro, Wojciech Jemioło, Jakób Kania, Ignacy Wołek.

Stary Sambor. Bank zaliczkowy i eskontowy (Vorschuss u. Eskompte Bank), stow. zarej. z ogran. 5-krotną poręką.

Statut z 26 marca 1901 zar. w sądzie obwod. jako handl. w Samborze, dnia 13 kwietnia 1901, l. cz. firm. 103/1.

Dyrekcya: Izrael Garfein, Eisig Schneid, Schulim Schattner

Strusów. Towarzystwo bankowe, stow. zar. z ogran. 5-krotną poręką.

Statut z dnia 22 stycznia 1901 i 25 marca 1901 zar. w sądzie obwod. jako handl. w Tarnopolu dnia 13 kwietnia 1901, l. cz. firm. 159/01.

Dyrekcya: Markus Philipp, Jakób Salo Philipp, Izydor Gottesmann.

Synowódzko wyżne. Spiłka oszczadnosty i pożyczok, stow. zar. z nieogr. poręką.

Statut z 29 kwietnia 1900 zar. w sądzie obwod. jako handl. w Stryju 29 kwietnia l. cz. firm. 52/1.

Dyrekcya: Wasyl Mycyk, Dmytro Kowal, Wasyl Karpiniec, Iwan Kawka, Tymko Pirus.

Trembowla. Spółka oszczędności i pożyczek, stow. zar. z nieogran. poręką.

Statut z 25 marca 1901 zar. w sądzie obwod. jako handl. w Tarnopolu 20 kwietnia 1901 l. cz. firm. 181/01.

Dyrekcya: Franciszek Szczepan, Franciszek Kopaczyński, Franciszek Szczepański, Paweł Szczepański. Michał Kosowski, Kasper Kochański, Tomasz Gomulicki.

Zbaraż. Towarzystwo pożyczkowe i oszczędności, stow. zar. z ogran. poręką.

Statut z d. 16 stycznia 1901 i 15 marca 1901 zar. w sądzie obwod. jako handl. w Tarnopolu 6. kwietnia 1901, l. cz. firm. 141/01.

Dyrekcya: Dmytro Ostapczuk, Maurycy Landau i Józef Ginsberg.

Zmiany w Dyrekcyi:

Dobczyce. Sąd krajowy jako handlowy w Krakowie, poleca wpisanie do rejestru dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych przy firmie: Stowarzyszenie pożyczkowe i Oszczędności „Wzajemna Pomoc“ w Dobczycach z poręką nieograniczoną w sądzie zapisane że:

1. Stanisław Walas i Eugeniusz Karpiński przestali być członkami dyrekcyi, a w miejsce ich członkami dyrekcyi wybrani zostali: p. Aleksander Kuchyt emeryt. wachmistrz żandarmeryi w Dobczycach i p. Józef Pelc, aptekarz w Dobczycach, którzy do podpisania firmy są upoważnieni;

2. że pełny udział członka stowarzyszenia na kwotę 100 koron ustanowiony został.

(Uchwała z dnia 3 maja 1901, l. cz. firm. 416/1 stow. II. 78).

Likwidacye:

Lwów. Sąd krajowy jako handlowy we Lwowie ogłasza, że przy wpisanej już firmie: „Związkowe cegielnie, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką we Lwowie“, dnia 29 kwietnia 1901 w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych uwidoczniono, że na walnem zgromadzeniu członków odbytem 12 lutego 1901 uchwalono rozwiązanie i likwidacyę stowarzyszenia tego i wybrano likwidatorem Karola Schulza, który firmę w ten sposób podpisywać będzie, że pod brzmieniem firmy z dodatkiem w likwidacyi podpisze własnoręcznie swe imię i nazwisko.

(Uchwała z dnia 1 maja 1901, l. cz. firm. 657 stow. II. 199).

Rozwiązanie:

Leżajsk. Sąd obwodowy jako handlowy w Rzeszowie zarządza na dniu dzisiejszym w rejestrze handlowym dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, przy firmie: „Towarzystwo spożywcze katolickie w Leżajsku, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką“ wpis, że na walnem zgromadzeniu tegoż Towarzystwa w dniu 10 kwietnia 1901 odbytem, uchwalono rozwiązanie rzeczonego Towarzystwa.

(Uchwała z dnia 11 maja 1901 l. cz. firm. 137/901).

Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za rok 1900.

51. Andrychów. Stowarzyszenie oszczędności i pożyczek. *a) Rachunek strat i zysków.* Straty: rachunek bieżący, remuneracye 970·—, odsetki za rok następny pobrane 2.771·02, koszta administracyjne 4.310·32, koszta założenia i ruchomości 135·—, fundusz możliwych strat 550·—, czysty zysk z 1900 roku 5.722·61; razem 14.458·95. Zyski: odsetki za rok ubiegły zaległe 4.514·13, odsetki pobrane 8.341·08, czysty zysk z 1899 roku 1.603·74; razem 14.458·95. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 330.169·18, odsetki za rok ubiegły zaległe 4.514·13, papiery wartościowe 17.950·10, koszta założenia i ruchomości 1.215·80, koszta prawne i zwrotne 809·40, lokacye 12.355·66, gotówka 596·88; razem 367.611·15. Stan bierny: fund. zapasowy 21.333·—, udziały członków 57.180·69, wkładki na oszczędność 267.370·56, rachunek bieżący, remuneracye 530·97, odsetki za rok następny pobrane 2.771·02, fundusz możliwych strat 12.502·30, czysty zysk z 1900 roku 5.722·61; razem 367.611·15. Ogólny obrót kasowy 940.391·34. Liczba członków 812.

52. Chodorów. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek 1.074·37. Rozchód: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 57·90, z rach. kosztów administracyi i podatków 875·20, z rach. strat i zysków z 1900 roku 933·10, do rachunku bilansu: saldo na 1901 rok 141·27; razem 1.074·37. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 36.547·26, odsetki naprzód zapłacone 103·74, koszta ruchomości 521·—, zaliczki procesowe 8·25, kasa 693·25; razem 37.873·50. Stan bierny: udziały 8.191·50, fundusz rezerwowy 1.532·66, wkładki na rachunek bieżący 17.543·76, długi zaciągnięte 10.100·—, odsetki (naprzód pobrane) 364·31, straty i zyski 141·27; razem 37.873·50. Ogólny obrót kasowy 195.099·81. Liczba członków 205.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.